

4-dik Szám.

N E M Z E T I
T Á R S A L K O D Ó

Januarius 24dik napján 1837.

J A C K S O N A N D R Á S.

(Az észak-amerikai egyesült szabad státusok
praesidense.)

Jackson András Délcarolinában mart. 15kén 1767ben kivándorlott irlandi szüléktől születék. Atyja kora halála után, anyja őt belső hivatalra szánta. De az angol-amerikai gyarmatokban kiütött revolutzio már 14 éves korában a' csata piacra vivé testvéreivel együtt. Robert legifjabb testvérével angol hadi fogságba esék. Itt egy angol tisztnek azon szemtelen kívánságát, hogy csizmáit takarítsa ki, büszkén elútasitván, ezért kardvágást kapa karjára. Legidősebb testvére csatamezőn esett el. A' két testvér fogságból kiszabadulván, Robert meghala; anyjok nem sokára követé; 's így Jackson csekély és hamar is elköltött vagyon birtokába juta. Élte 18dik évében ügyvéd lön, 1786ban Északcarolina ügyvivője, 's nem sokára azután közügyvéd Tenessée tartományában. 1796ban az ottani tanács tagjává választatván, részt vön azon tartomány alkotványát szerkeztető biztosságban. De ezen hivatalról nem sokára lemonda, főbiróvá lön, ezen békes hivatalt is 53ik évében letéendő. Akkor Tenessée tartomány az egyesült országok egyik szélső ha-

Első félesztendő.

tárát alkotá, 's az észak-amerikai indiánok szünteleni bécsapásainak ki vala téve. Mivel a' még hiányos rendezkedés miatt mindenik tartománynak magának kelle védelméről gondoskodnia, itt is, mint a' középkorban ökoljog (Faustrecht) fejlődék ki, a' viadal, erőszak és verekedés mindennapi vala, melyekben a' hadkedvelő Jackson élénk részt veve. Az 1812ki angol hadizenet végre neki való nagy csatapiacra szállítá. Akkor a' creecks-indiánok Angliától ingereltetve szövetségekbe állottak az amerikaiak ellen. Jackson elmenek ment, kényszeríté, magokat a' győzedelmes kényire megadni, 's végre honi földjüket is átengedni. A' vitéz tábornagy Harrison hadi bajtársa vala. Ily szerencsés hadi tettek Jacksont nem sokára a' szövetségi hadsereg fő tábornokságára, 's új Orleans kormányzására emelék, hol a' congress tart vala az angolok kiszállásától. Valóban ki is szállának nem sokára a' vittoriai győzedelmek ama' város közelében. Az új fő tábornok felette kevés katonát talált; az amerikai flotta nem sokára elvétetett; ily állás sokak előtt kétségbe ejtőnek látszott; ekkor a' merész Jackson kevés népét egybeszedi, 's a' kiszállott angolok nyakán termett. Ezek ellenfeleik erejekben csalatkozva, azt hívék, óvakodva kell banniok; nem merék a' várost első réműletben megtámadni. Jackson időt nyerve, besánczolá 's megerősíté magát; végre megtámadá az angolokat, kik megveretvén, 1814. januar. 8kán capituláltak, 's elmentek. Ezen, Új-Orleanstól két órára kivívott győzelem nagy fontosságu vala. A' megmentett város t. i. a' Messissippi torkánál az egyesült országok csaknem egész nyugoti részének kolcsa vala, 's erre nézve mintegy második Gibráltárnak nézetett.

Jackson, a' kit eddig csak tüzes fejü vere-

kedőnek tartottak, vezérsége alatt annyi vigyázóságot, kitarást, és éles nézetet fejtett ki, hogy nem soká közfigyelem tárgyává lett. Azon fő gondolat lelkesítette minden tettét, hogy az angolokat Északamerika földjéről kiűzze, ez előtte salus publica, ez legfőbb törvény volt. Valamint az előtt az indiánok elleni háboruban egyedül maga célját követte, 's a' hadministertől vett útmutatásokat számba sem vette, úgy azután Új-Orleans fontos kormányzásában is önkényűleg diktatorkodott. A' várost hadi törvény alá vetette, 's midőn a' tanács a' habeascorpus acta felfüggesztésével késnék, azt ő maga fejtől megtette, 's hogy minden ellenkezésnek gátat vethessen, bészárta a' követek házát, őrt állított kapuja eleibe, 's felgyújtással fenyegette a' várost, ha oda hagyására kénszeritnék őt. Felfüggesztette a' sajtószabadságot, megtiltotta az ujságoknak a' sereg-ről lehető írást; egy engedetlen szerkeztetőt a' főszállásra vitetett, 's egy nem tetsző cikkely szerzőjét bészáratta, jöllehet a' törvényhozó test tagja vala. Hijában emelte szavát bíró Hull ezen törvénytelenység ellen, kiűzetett a' városból 's csak a' béke helyreállása után érheté el, hogy az önkényű tábornokot törvénytörés eleibe idézze, hol ez 1000 dollár birságra ítéltetett.

Ezen bajnok ritka szerencséje hízelkedett a' nemzeti büszkeségnek, 's tetszést nyert a' sokaságnál, midőn megtámadóit nyilvánítmányaiban mindenféle szidalmakkal illette.

Ezután a' spanyol Floridára fordította figyelmét Jackson, kivált Pensacolára, a' mexicói öböl egyellen jó révére; semmit sem mulasztott el, hogy ott hazájának állandó természetes határszélét szerezhessen. E' szilárd, merész feltételt szeméi előtt tartva különböző ürügyet használt

a' spanyolokkal ellenkedésre; majd, hogy az indiánokat segítették, majd hogy az angolokat szívesen fogadták. A' spanyol kormányzóval tett rövid, büszke hangu levelezés után, minden hadizenet, 's a' congress felhatalmazása nélkül Pensacolat birtoka alá vette. Ezen ragadozó tettet minden neheztelés mütogatása mellett is, tetteleg helybe hagyák a' szövetséges tartományok és az, Flórida tökéletes megvételére vezérle, melynek alkalmával még azzal sem bajlódtak, hogy valami szépítő ürügyet találjanak.

Béke után az indiánokra következett a' sor, és Jackson a' seminolok törzsökét csak nem egészen eltörölte; Armbruster és Arbuthnoth két angolnak, mint állított emissariusoknak fejét vettette, ámbár a' haditanács egyiknek meg akart kegyelmezni.

Ily törvénytelen és erőszakos tettek a' világosan látó és törvényt szerető férfiak helybehagyását nem nyerheték-meg. Valóban a' tábornok viselete az 1818 és 1819beli congress üléseiben éles kárhóztatás és lármás vitatások tárgya volt, melyekben Clay ékes szóllása teljes erejét kifejtette, 's az olcsárlottat ellenfelei, kivált Clay ellen mérges gyűlölségre ingerelte.

Azonban mind ezen jelenetek Jackson tábornokot még híresebbé tették, 's útát készítettek az elnöki székre, és végrehajtó hatalomra. Ezen magas székre 1828ban lépett legelőbb. Azon kezdte, hogy barátjait és ellen feleit, kiknek ellenkezésétől félt, az ország szolgálatától eltávolította, és csak a' sima és csendes Van Burent tartotta-meg. Hatalma, főkép vetoja hadi eszközül szolgált, a' legfontosabb kérdéseknek nézete szerénti elhatároztatására. Az ő akaratja volt az indiánoknak nyugotra üzése; ámbár a' congress őket lakásokban nyugton akarta hagyni.

Ha a' főtörvényszék a' szerencsétlen indiánokat védeni kívánta a' nyomások és igazságtalanságok ellen, vetoja azt nem engedé. Csak egyszer követett engesztelő és közép utat a' vámtariffa kérdésében, mi után Délcarolina nem fogadta-el a' tariffát, és erőszakos rendszabálylyal fenyegetődött. A' bankra nézve ellenben hathatós rendszabáshoz nyult. A' pénzaristocratiának kedvező ezen intézet nem tetszett az elnöknek 's megtagadta a' bank privilegiuma megújítását, 's tekintet nélkül alája ásott ezerek tehetőségének. Ujra behozta a' nemes ércz használatát, nem nevezetes vissza hatás nélkül a' nagy pénzpiacra, és angol bankra, melyek nevezetes summák kivitele miatt kénytelenek voltak discontojokat felémelni, 's ez által az észak-amerikai váltólevelek discontozását eszközölni. Elnökségének fontos tettei a' vámházak és közmunka tétel feletti kérdésekben tett határozatok, 's az egyesült országok adosságainak teljes lefizetése. Pályája végével teli kincstárt hagyott, melynek fennmaradott része az egyes tartományok között most felosztatik. Hivatal viselete alatt fizettettek-ki az európai kormányok által az amerikai kereskedőknek tartozott adóságok, 's büszkeséggel látták az egyesült országok a' kárpótlási summának Nápoly, Spanyol, Dán, és Franciaországok általi megtérítésit.

A' Jackson által használt diplomatiái formák egészen megfeleltek karakterének, évenkénti hosszadalmas izeneteiben *) mindég dicsérte az észak-amerikai köztársaságok boldogságát, félre nem érthető oldalas tekintetekkel Európa országaira. Azonban a' köztársasági elnöknek is meg volt a' maga camarillája, az úgy nevezett

*) A' congresshez, mi az európai constitutio monarchiákban a' thronbeszédnek felel-meg.

konyha cabinetje; hatalmas ellenségeket megtudott verni, országokat hódítani, congressust függetlenül tartani, de a' ministereinek feleségei közötti háborút nem tudta oly szerencsésen folytatni, 's végre ministereit, egyen kívül mind el kellett bocsátania; Calhoun, a' nem engedékeny alelnököt is arra tudá kényszeríteni, hogy elbocsátását kérje, 's helyébe Van Burent az ő választottját 's következőjét szerzé-bé.

Egyébiránt az elnök tagadhatlan tulajdonai, a' haszon keresetlenség, bátorság, és hazafiuság. Élete egyszerű, józan, mindenki hozzá járulhat a' bank pártfogóin kívül, 's utazáskor mindenkihez nagy barátsággal viseltetik. Széles termete, szép feje ezüstös fürtjeivel tiszteletre gerjeszt, 's nem csuda, hogy a' sokaság őt némileg bálványozza. Minden esetre ezen tábornagnak elnöksége, 's a' köztársasági formák és törvények alatt csaknem teljes hatalomnak általa volt gyakorlása, az egyesült országok történetében új időszakot alapít.

EGY ÚTAS SÉTÁJA FEL-GYÓGY- RÓL VULKÁNIG.

(Végzet.)

Viszszatérek a' petrillai kőszénhez. Ez a' föld színén künn szabadon van, barnafekete, selyem fényességű, szálkás öszveszövésű; pora fekete, paranyu, töredékeny, és fest. Próbául a' déli nyúghelyen egy darabot meggyújtottunk 's a' fával egy formán égőnek találtuk; tehát ez, az ércz fa szén — Mineralische Holtzkohle. — Ehhez közel van a' B á b a h e g y, mely egészen a' legfáinabb nemű üvegkőből áll, és itten kevés költséggel lehetne olyan üveghutát alapítani, mely az üveg, fa, vagy ezt kipótolható kőszén dolgá-

ban szűkülködő Oláhországból évenként sok ezer forintokat tudna Erdélybe hozni, 's ezen ideát értelmes úti társamnak, kinek ezen hegyekhez, másokkal együtt jusa van, igyekeztem egész erőmből szivére kötni, előhözván például, miszerént Angolországban Newcastle-ben — mely ezelőtt nem igen sokkal egy szegény falucska volt, de most nagyon népes város — a' kőszénből, az üveg hutát ide nem értve, évenként, a' mi pénzünk szerént, egy millió ezüst forintot szereznek.

A' köznyereség iránti buzgalom szinte átszöktete velem leírásomban egy nevezetes helyecskét a' magyar Zsy Krivádián innen, melynek neve Portisare — Kapucska. — Valójában a' két nagy és meredek hegysorok által öszveszorított völgy oly keskeny, mint egy kapu, és ha hozzá teszem, hogy annak közepében egy olyan négy ölnyre felemelkedett, kerek és mindenfelől szabad domb létez, melyről tizenkét álgyu is játszodhatik, stratégis tekintetben a' termopiléi szorosnál erősebbnek kell tartanom és azt hiszem, két háromszáz ember egy nagy tábornak ellent állhatna. Úti társam által figyelmessé tétetvén, megállottunk vizsgálni, 's úgy találtuk, hogy nem csak az érintett dombocskán, hanem azon innen is a' két hegy oldalán kicsi távulságra álgyu batteriáknak a' helye most is tisztán látszik. A' legközelebbi háboruban ezen az úton jöttek a' törökök Hátzeg vidéket gyujtani, pusztítani, de a' mint kísérő plajásunknak az apja beszélt, részünkről Portisaránál egy álgyu lövés sem történt, 's Leonidásaink jó lovakkal Hátzegig futottak.

Délre a' Zsy torkához egy erősen hitvány fogadóba jöttünk, innét ebéd után a' Plostian — mely Borbátvize, és Fejérvize

között mintegy három □ m. f. kiterjedésű, nyírral egészen bennőtt, senki birtokában nem létező, eredeti miveletlenségében heverő, 's annál fogva az odai szorgalmat nem igen dicsérő térség — keresztül végig rossz úton Farkadinra, másnap tovább indulandók.

Farkadinon a' mlgos fő ispány Nopcsa László úr udvarában még van egy nevezetes földemelet a' fő épület előtt, melynek a' kapu felől tartó kerek fala római szobrokkal, és emlék darabokkal rakva. Egyik lapos emlék márvány kövön e' van metszvé:

D E E N E M E S I

Cornelius Cornelianus

Defens. Leticarum

Et Julia Bessa

Conjux ejus . . . Ex voto posuer.

Meg kell vallanom, hogy Defensor Leticarum a' rómaiaknál mi hivatal lehetett, nem tudhatom, és ha valaki tudatlanságomból kisegít, megköszönöm. Több feljül írások is léteznek, de rajtuk semmi ingerlőt nem találván nem irtam le. Ánnál szembe tűnőbb két fejmárvány, fain metszésű torso élet nagyságban, melyeken katonai öltözet látszik és két kicsiny kő alakok, melyek különösen vagynak alkotva. Az egyiknek feje és két lába ló, vállain szárnyak, dereka oroszlány, a' farka hal; a' másiknak feje, szárnyai, és két lábai grifmadár, dereka oroszlány, hátulja hal. Mit jelentnek ezek? ha csak nem Minervát, kit sokszor ábrázoltak szárnyas griff, szárnyas ló, oroszlány, hal, bagoly alakban, mint a' fürkészés, erő, éjszakai szorgalom, és bölcsesség symbolumában. Egy más négyszegű kövön két oroszlány között egy bárány a' fők közé helyezve. Talán az aranyidő képe. Dél előtt még az iránt is értesítettem, hogy Farkadin határa szélin a'

krágnisi árokban aranyat mosnak, és hogy a' fegyéri határon bányászat létezik, melynek ércze aranyat és ónat tart; és így a' hátzegi völgynek, a' több gazdagságok mellett, nemes érczei is vannak, de a' mint mondják kevés mértékben, 's ennyi bányászatból bizonyosan nem verettethettek azok a' sok lysimachusok és kozonok, melyek Bethlen szerint 1545ben a' Sztrigy vize alatt, közelebről pedig a' mi értünkre Gredistyén találtattak, és azt annyival inkább hiszem, mivel római emlék feljül írásból tudjuk, hogy a' daciai bányászat Trájánus idejében fedeztetett-fel.

A' lysimachus és kozon aranyak iránt én más-kép vélekedem. Tudjuk a' históriából azt, miszerint nagy Sándor halála után, ennek hadi vezérei az országokat magok közt felosztván Lysimachusnak Tracia, most Rumili jutott; de ez birodalmát a' Dunán innen is terjesztetni kívánván, a' géták ellen háborút kezdett, 's elein sok tartományokat foglalt; azonban egy szerencsétlen föütközetben maga, a' fia Agatokles és egész tábora a' géták királyának Dromichaeusnak fogságába esett, 's már az akkori szokás szerint, semmit sem várt bizonyosabban, mint ön és fia halálát, mit a' géták keményen is sürgettek. De a' dolog egészen más-képpen jött-ki. Dromichaeus királyi foglyait önnön ezüst asztali edényeikből pompáson ebédeltette, maga pedig külön asztalnál fa és föld edényekben egyszerű ételeket evett, miből Lysimachus láthatta, hogy a' gétáknál kincs és drágaságok nincsenek. Ebéd után Dromichaeus foglyait minden váltság nélkül szabadon bocsátotta; csupán arra intvén barátságosan hogy másszor oly szegény nemzetellen, mint az övé, ne hadakozzék. Lysimachus ily nagy-

lelkőség által háládatosságra indított, 's' már különben is vissza foglalt tartományokon kívül, leányát feleségül adta Dromichaeusnak, 's' vele menyasszonyi ajándékkul azt a' temérdek sok arany pénzt, melyet ő és zsarnok felesége öszve halmoztak és Pergamusban tartottak.

Az nap csak O. Brettjére mentem jó úti társamat szeretett szülei karjai közé vissza teendő, 's' más nap három óra alatt Húnyadán voltam. Azt a' meglepetést és azokat az érzéseket melyeket a' magyar hős vára, midőn a' tetőről béméztem, bennem okozott, leírni lehetetlen, alig vártam, hogy a' vendégfogadóba érkezzem, 's' azonnal nem mentem, hanem futottam a' várba, de már dél levén, minden bévala zárva, 's' így vissza kellett sétálnom a' fogadóba; hol szerencsémre egy kamara tiszttel, Péchi urral ebédeltem, ki azt ígéré, hogy három óra után, midőn a' hivatalok megnyílnak, mindeneket megmutatand. Lehet képzelni mily hosszú volt nekem a' közidő, de egyszer csak ugyan felmentünk. A' kapu bóltozat alatt jobbra mutatá vezetőm a' régi kaszatömlöcz ajtaját, de én elfordított ábrázattal borzadva siettem-el az emberi hóbérlás eszközei raktára mellett, 's' talán az illendőséget meg is bántó hangon mondám, hogy szeretném látni a' Kapistránus prédikállószékét, melyről ő a' magyar szabadság ellenségei ellen a' keresztes háborukat lelkesen prédikálta; de arról senki sem tudott. Vezetőm javallatára felmentünk a' Neboiszsa — nefélj — toronyba, mely a' várnak legmagasabb épülete. Ezen toronyból a' kinézés felséges. Erdélynek minden részeire messze lehet látni. Azon a' pavementumon mentünk-el mi is, melyen Hunyadi János szent lábai lépdeltek, és azon ablakon néztünk-ki, melyen ő és lelki barátja Kapistrá-

nus, midőn űk kétség kívül a' déli nappal szembe egymásnak felfogadták, hogy erkölcsi és természeti minden erejeket csupán a' magyar hon nagyságának és boldogságának szentelendik. Egy mennyei tisztelet töltötte-el lelkemet irántok, 's valamely boldogító jó ízzel mentem a' grádicson-le azon nagy terembe, melyben a' magyar királyok képei a' falakon függnek, és a' melyről azt mondják, hogy a' Hunyadi János tanácskozó tereme volt. Kétség kívül itt határozák-el mind azon ütközeteket, melyek általa' vad török azon tervében, hogy a' magyar földet és az egész Németországot elpusztítsa, elfoglalja, 's lovát, egy régi jövendölés szerént a' Rhenusban itassa, megakadályoztatott. Rajzásomból egy beszélgetés a' szomszéd szobában, hol az administrator úr még ebédnél ült, felébröszte, 's kérémet vezetőmet, mennék tovább. „Menjünk már azon raktárba“ mondá azon jó úr, „hol a' készített kardok 's más eladó vas-eszközök tartatnak, azon terem hájdon a' Hunyadi temploma volt.“ — Azonnal kalapomat lekapván a' megszentelennitett templomba lépék. A' jó vasáros azt vélvén, hogy kalapomat talán érte vettem-le, a' feltevésével kínált, de elmosolyodva tovább léptem. A' templom egy góth stílusu épület, minden fényesség, vagy pompa nélkül; boltozatját négy márvány oszlopok tartják, melyek közül egyiken góth kiálló betűkkel ezen feljül írás van metszve:

Hoc opus fecit fieri Magnificus
Joannes Hunniades Regni Hungariae
Gubernator Ao. dni. 1451.

✓ Egy félisten lakott itten valaha, Mársnak egy atyafia, ki előtt a' magyarok ellenségei reszkettek; 's egy nagy magyar király származott innét Mátyásban, kinek ha igazgatói módját

bírói szoros szemekkel tekintem, lehetetlen benne az erőszak symptomáit észre nem venni, 's annál fogva azokat, kik őtet önkényes uralkodónak mondják, igazságtalanoknak nevezni. Én is despotának tartom, de olyan despotának, kinek főczélja, hogy a' népek értelmesek, szabadok, és jó állapotban legyenek. Mátyás a' királyságon semmit sem értett egyebet, mint a' legfelsőbb erőnek egyedüli uralkodás ideáját csupán a' nép javára fordítva, és talán akkor, midőn a' magyar nemzet a' közértelmességnek még a' mostaninál is nagyobb hiányában, és így gyámság állapotjában volt, egy méteor megjelenése, ki az electricai anyag hiányát egy pattanással segéllené, szükséges vala. Ő nem hitte hogy ő a' státus, és nem azért ült a' thronuson, hogy a' nemzet előtte önjogainak feláldozásával füstöljön hanem azért, hogy mint a' nép eszes akaratjának képviselője, és ezzel együtt tökélyes harmóniában törekedjék a' státus főczélja felé, mely az erkölcs és a' jog uralkodása. Egyébiránt mutasson akarmely nemzet ennél nagyobb királyt! bizonyosan nem mutat, és azt hiszem, hogy még akkor is midőn a' késő világ — ellenségeink kivánsága szerént csak a' mesék közt fogja olvasni hogy volt egyszer egy magyar nemzet, Mátyást II. Maximiliánnal, a' nagy Fridrikkel, és ennek méltó tanítványával II. Józseffel egy sorba teendi, és majd, midőn az értelmesebb emberi nemzet a' jobban értett Napoleont az emberiségnek több jóltévő geniusaival együtt a' dicsőség templomába helyezendi, Mátyásunknak is oltárt építeni el nem mulatja. Él ő most is a' szegény nép szívében, melyet a' porból felemelt vala, és a' mely valahányszor rajta igazságtalanság, nyomás történik, sohajtva

szokta mondani: „Megholt Máttyás király,
elmult az igazság.“

Ilyen gondolatok közt jöttem-ki a' Corvinnusok várából, az elenyészett nagyság tisztelére még mind levett kalappal, 's azonnal szerkekre ültem estvére Barcsára egy jó hazafi barátom látogatására, 's másnap Dévára menni, az odai várat is megnézendő.

A' dévai várróli kinézés pompás, de mind az is a' mi benne, 's körülötte becses; semmi régi fénynek, szép mesterségnek, régi historiai jelenésnek nyoma nem mutatkozik, 's kétség kívül vagy valami katonai fegyveres őrhely, vagy talán stá tus foglyai szomorú lakhelye volt, 's eza' pont az, mely útacs kám körét bérekesztette.

Több hiányok között, melyek ez írományocskában szembetűnők lehetnek, magam is észreveszem, hogy a' bár mi sebességgel béú tázott helységek lakóiról általános on semmit sem szólottam, pedig minden csak az emberért történik, 's így az ú tázás is. A' leirt tájékok on a' földes urak egészen elvagynak foglalva a' gazdasággal, a' szeliditni nem szokott vadászattal, a' fényűzéssel, pompás házi butorokban, eliogabalusilakomákban, magas címzésekb en, lazur véreknek része kről édes, de egy idegenre nézve igen is fanyar emlegetésében, sok és rendetlen cselédekben, mely gyengeségekkel mind az által némely eszesek nem vádoltathatnak. Egyébiránt itten a' régi magyar vendégi szeretetnek bec sülésre méltó példája divatoz; másoktól is hallottam, de magam is nagy mértékben tapasztaltam, és ezthálás érzéssel kell megvallanom. Ezen észrevételemet azzal a' szíves jóválló vélekedéssel bátorokodom bévégezni, mi szerént ha igaz — a' mit a' historia cs alhatatlanul bizonyít — hogy luxus a' nagy státusokat gazdagítja, a' kicsinyeket pedig, mi-

lyen Erdély is, öszve rontja, talán szabad volna ohajtani, hogy ezen veszedelmes szenvedelem, mely a' szegényítő rendeknek hatalmas segéde, itt és az egész magyar honban hagyatnék-fel!

Lelkemnek ily ártatlan, tiszta, de érdekes képezései között érkezém vissza gyógyi magánosságomba, egy nagy zsarnokkal a' téllal minden órán szembe nézendő. Irigylem a' kígyók, 's más bogarak sorsát, melyek a' telet elaluszszák 's hat hónapokig fájdalmat nem éreznek.

Gy. f. i. Farkas Sándor.

BÁTHORI ANDRÁS CARDINALISNAK ÉS erdélyi fejedelemnek 1599beli három levelei, melyekben gelenczei Csoma Györgynek szászfalvi Lázár István által elfoglalt Hértán nevezetű havasát vissza adatni rendeli.

I.

Papolezi Mikes Benedekhez, mint a' várhegyi vár alkapitányjához.

Andreas, divina miseratione sacrae romanae ecclesiae cardinalis Bathoreus, Transylvaniae, Moldaviae, Valachiae transalpinae princeps, partium regni Hungariae dominus, Sicularum comes, et episcopatus varmiensis perpetuus administrator.

Egregie, agilis, fidelis nobis dilecte! Salutem et gratiam nostram. Csoma György, Gelenczén lakó panaszolkodott nekünk, hogy Lázár

István egy majorházáért törvénytelen háborgatná, nem lévén semmi igazsága hozzá. Könyörgött azon, hogy veled oltalmaztatnók meg igazságában. Látván méltó kívánságát, hagyjuk és parancsoljuk: hogy Lázár István ellen légy oltalommal igazságában Csoma Györgynek. Secus non facturus. Datum in civitate nostra Colosvár, die 29. may 1599.

Andreas cardinalis Bathoreus,
princeps Transylvaniae m. p.

2.

Sennyei Pongrácz fejedelmi tanácsoshoz, mint a' várhegyi vár kapitányjához, és Sepsí, Kézdi's Orbai székely székek (fő) királybirójához.

Andreas, divina miseratione 's a' t. (mint fennebb.)

Magnifice, fidelis nobis sincere dilecte! Salutem et gratiam nostram. Miérthogy Csoma Györgynek, Gelenczén lakónak privilegiumából ahhoz az majorházhhoz, melyet Lázár István potentiose tőle elfoglalt, jó igazságát megértettük: megparancsoltuk Lázár Istvánnak, hogy attól az majorháztól üres legyen; mert ha azt nem cselekszi, tehát Kegyelmed által juhait abból az majorházból kihányatjuk. Azért hagyjuk: hogy ha Lázár István az mi parancsolatunk ellen még is tovább akarja potentiose az megmondott majorházban juhait tartani, Ked ne engedje; hanem hanyattassa-ki onnét, és engedje Csoma Györgynek privilegiuma continentiája szerint birni. Secus non

factur. Datum in civitate nostra Colosvár die 25a junii 1599.

Andreas cardinalis Bathoreus,
princeps Transylvaniae m. p.

5.

Szászfalvi Lázár Istvánhoz.

Andreas divina miseratione 's a' t.

Egredie, fidelis nobis dilecte! Salutem et gratiam nostram. Miérthogy mi Csoma Györgynek, Gelenczén lakónak privilegiuma continentiaja szerént, kit nekünk producált, az Hertán nevüi havasban lévő majorházához jó igazságát megértettük, nem akarjuk hogy igazságában periclitáljon tovább; hanem hagyjuk és parancsoljuk: hogy attól az Hertán havasban lévő majorháztól, melyet immár Csoma Györgytől el is foglaltál, légy üres, és üzesd másua juhaidat onnét; mert ha azt nem cselekeszed, tanusága vagyon mi tölünk Sennyei Pongrácz uramnak, mi tanácsunknak, hogy abból az majorházból az te juhaidat, úgy mint potentiárius juhait, kihányassa. Secus non facturus. Datum in civitate nostra Colosvár, die 25. junii 1599.

Andreas cardinalis Bathoreus,
princeps Transylvaniae m. p.

Jo. Jacobinus m. p.

Az eredeti levelekből közli:

Gelenczei Csoma József,
Háromszéki kir. pénztárnok.